

heer soudaen si ontfien seere clepne v
macht. ende ooc sijn dochter en is niet
ghedeliberreert. als dat si soude willen
rouwen eenē hepdensche hont. si seir
wi sijn alle argher dan hondē. Doort
seyde die kepler hy soudese vele lieuer
den hals af winghē dā hūse v gauē.
ghi die een priē sūt ver sm adende der
kerkenē wet. en si hieten mi haestelic
vā daer gaen. of si soude mi doē ster
uen. spijgher volc en sach ic noyt dā
si en sijn. Als die soudaen en die heerē
dit hoorde waren si leer ton viedē. die
een swoer bi sinen mamet. en die an
der swoer bi sinē apolijn. en die derde
bi ternogant die kerkenē soudent be
roopen. Si vergaderden haer lieden
macht en si reysden nae dat landt vā
andernobelen. en si stichtē daer roof
en biant. en si sloeghent al doot dat si
daer omtrent hē vondē. mer dat ghe
meent volc was vecl gevluicht in stede
en in stede. dat si die so haest niet ouer
lopen en mochten. Aldus sloeghen si
haer teinten en pauwelioenē tusschē
andernobele en konstantinobele om
trent dē middeweghē. en daer maec
ten si haer perck. en reden dat platte
landt meest al af. also dat si dat arme
volc seer vele schaden deden also men
wel hoē sal. daer sūt slaghe sullen dē
kepler vā griechen. en alle sinē vaets
heeren.

Hoe die arme ghemeente quamen
claghen aenden kepler van griechen
ouer die hepdensche hondē.

Dat. lxxxi. capittel.

Die landt lieden vā ander nobe
le en van den lande vā griechē
leden groote persecucie van den hep
denen diese allen verbranden doode
en veriaechden so deertlikē dat si niet

en wisten waer te schuylen ofte bliuē.
en die sommighe van hē lieden vloō
den tander nobele in dyē stad. en die
sommighe liepen in konstantinobrid.
bi den kepler en bi sinen hoghen raet
Als die kepler hoorde dese groote car
minghe en dat grote iāmerlike slagē
der gheene die daer veriaecht en ver
dieuē waren. so ghinc hi en selde sijn
volck al te samen in die oidene. en be
sach hoe sterck dat hi was van sinen
volcke. Doen vande hi omtrent. lxxx.
dusent mānen tot sinder noot. en hi
dede hem lieden al bereet makē. wāt
hi woude een reple doē op die hepden
sche hondē. en si warē daer allen ghe
willic toe. Die kepler die nam. lx. dus
sent vande vromsten. en hi lieter. xx.
dusent in die stede. ende daer mede so
trock hi heymelic inder nacht wt kon
stantinobele. en hi beual sijn dochter
erelebia en margrieten vā hymborch
en den heeren die daer in die stad ble
uen dat si waer nemen soudent teghē
sijn comste. Erelebia des keisers doch
ter en was niet wel te vrede. dat haer
vader also danighe reple bestont en
sen ghinc. en si vreefde seer voort en
ghe ongheluck oft mesquaemheit die
hem daer af comē mochte. en also de
de oock margrieta van hymborch. en
alle die herē. mer die kepler en wouts
niet laten. En aldus so nam hy olof
aen sijn dochter margrieten. en aē al
sijn herē. en hi reedt mit sinē stragoot
ten ter poouten wt. Die wahers van
der stad bleuē vierende op die toren
en poosten. s dat si sien soudē hoe dat
si varen soudē. En aldus so reedt die
keiser door tot dat si quamē aen eenē
berck. en aen gheen side vande berck
sach die coninc cleophus vā caeserium

*Hoe die arme ghemeente quamen claghen aenden keyser
van Griecken over die heydensche bonden.*

Dat .LXXXI. capittel.

Die landt lieden van Andernobele ende van den lande van Griecken leden groote persecucie van den heydenen diese allen verbranden, dooden ende verjaechden, so deerliken dat si niet [15vb] en wisten waer te schuylen ofte bliven. Ende die sommighe van hem lieden vlooden tAndernobele in dye stadt, ende die sommighe liepen in Constantinobele bi den keyser ende bi sinen hoghen raet.

Als die keyser hoorde dese groote carminghe ende dat grote jammerlike clagen der gheenre die daer verjaecht ende verdreven waren, so ghinc hi ende stelde sijn volck al te samen in die ordene ende besach hoe sterck dat hi was van sinen volcke. Doen vandt hi omtrent .LXXX. duysent mannen tot sijnder noot,¹ ende hi dede hem lieden al bereet maken, want hi woude een reyse² doen op die heydensche bonden, ende si waren daer allen ghewillic toe. Die keyser die nam .LX. duysent vanden vroomsten ende hi lieter .XX. duysent in die stede, ende daer mede so trock hi heymelic inder nacht uut Constantinobele. Ende hi beval sijn dochter Eresebia ende Margrieten van Lymborch ende den heeren die daer in die stadt bleven, dat si waer nemen³ souden teghen sijn comste.

Eresebia, des keisers dochter, en was niet wel te vreden dat haer vader also danighe reyse bestont ende aen ghinc, ende si vreesde seer voor eenighe ongheluck oft mesquaemheit die hem daer af comen mochte, ende also dede oock Margrieta van Lymborch ende alle die heren, mer die keyser en wouts niet laten. Ende aldus so nam hy orlof aen sijn dochter, Margrieten ende aen al sijn heren, ende hi reedt mit sinen stragooten⁴ ter poorten uut. Die wakers vander stadt bleven vierende⁵ op die torren ende poorten, om dat si sien souden hoe dat si varen souden.

1. tot sijnder noot: tot zijn beschikking in geval van nood

2. reyse: veldtocht

3. waer nemen souden teghen: op de uitkijk zouden staan voor

4. stragooten: Albanese of Griekse huursoldaten

5. vierende: als reserve

en die coninc clausus vā galileen. de
se twee coninghē hadden onder hē lig
ghende wel. lxxx. duysent sarasinen.
Die keiser die sandt eenē verspijser op
den berch om te vernemen wat si int
heym deden. die verspijser was behen-
dich en subtyl in sijn saken. hy ghinck
om den berch besiden rome tot dat hy
quā int heym. ende daer sach hy datte
som siepē. en som by den viere laten
half wereloes sonder tuch oft ghewer
Die verspijser liep weder om dē seluē
wech die hy comē was. mer dat was
een weynich rome. mer het was eenē
platten wech hi quā totten kepler en
seyde hem hoe datter gestelt was. en
war tidinghe dat hy al ghehoort en
ghesien hadde. en ghemercht hoe dat
si laghē en laten. Die keiser verblyde
hem wter mater seer als hi die tijding-
he hoorde vanden verspijser. ende hi
vraechde hē hoe dat hy ouer dē berch
quā. want die kepler en pepnsde niet
dat hy den neer wech ghegaen was.
Naer doen die verspijser stont bi den
keplere doen begonstet ouer midder
nacht te gaen omtrent twee vren. so
die somersche nachten rou sijn. Die
keiser nam. xx. duysent manne. en hi
liet die ander daer buten der stadt in
die orden staen besiden den berch. oft
si den berch ouer ghecomē hadde dat
si dan verlaecht ende in die valle ghe-
weest hadden. Aldus so leyde die ver-
spijser den keiser met sinen volcke den
seluen wech in die hi ghegaen hadde.
so langhen tijt tot dat si om den berch
waren daer die hondē laghē. daer si
ter stont indē hoop sloeghē en riepen
met luyder stemen grieken grieken
Die sarasinen dat horende warē ver-
slaghē en seer rouweden. die een liep

hier om sijn gewer en die ander daer.
mer eer si haer ghewer constē ghecreu-
ghen. so sloeghē die kersten heerē wel
vi. duysent doot. en namen die edelste
gheuanghē. Die coninghen werden
metten gheruchte wacker en vracch-
den wat dinghe datter was. die hon-
den seiden het sijn die van grieken si
slaent al doot. Die twee coningē wa-
ren veruaert. en si wekē nae dander
heym daer die coninc clausus sach. Die
kepler met sinē volcke ghincker mede
doot. en si sloegent al doot dat si vont-
den. en stakē dat vier in die tenten en
logghen en lieten se staen barnē. Doē
alle die ander herē dat saghē die daer
laghen bi den soudaen. so schose si aē
haer wapenē en bliesen haer hornen
en basunē. Die keiser hoorde dat ghe-
ruchte en hilepde. kinderē wi hebben
eeren ghenoech. laet ons vertreckē in
tijts want den dach comt aen. ende si
sijn alle in roeren. ooc hebben wi hem
lieden schaden ghenoech beraden en
ghedaen desen nacht. want si hebbē
vele dooden ghelate. en al haer tentē
verbrant. Aldus so laet ons rijdē met
onsen gheuanghē bi ons ander volc.
dat is ons sekerste. en si sullen quali-
ken desen wech vinden die wi passerē
mer sullen willē ouer den berch comē
en eer si dan ouer sijn so sullen wi allē
met onsen geuanghē sijn in die stadt
vā constantinobele mit behouwēder
reple. Des keisers manē vā wapenē
die waren wel te vrede. en aldus re-
den si heymelic besiden dē berch rome
tot dat si quamē aen dander volc dat
daer in doide stont hē liede verwach-
tende diese blijdelike ontfingē. aldus
reden si gelijc weder om nae die stadt
daer si wt comē waren. Die wakers

Ende aldus so reedt die keiser door tot dat si quamen aen eenen berch, ende aen gheen¹ side vanden berch [1]ach die coninc Cleophus van Cassebrin [16ra] ende die coninc [F]lauskus van Galileen. Dese twee coninghen hadden onder hem ligghende wel .LXXX. duysent Sarasinen. Die keiser die sandt eenen verspiger op den berch om te vernemen wat si int heyr deden. Die verspiger was behendich ende subtyl in sijn saken. Hy ghinck om den berch besiden omme tot dat hy quam int heyr, ende daer sach hy datse som sliepen ende som by den viere saten half wereloes sonder tuch² oft ghewer.³ Die verspiger liep weder om den selven wech die hy comen was, mer dat was een weynich omme. Mer het was eenen platten wech. Hi quam totten keyser ende seyde hem hoe datter gestelt was, ende wat tijdinghe dat hy al ghehoort ende ghesien hadde, ende ghemerckt hoe dat si laghen ende saten.

Die keiser verblijde hem uuter mate[n]⁴ seer als hi die tijdinghe hoorde vanden verspiger, ende hi vraechde hem hoe dat hy over den berch quam, want die keyser en peynsde niet dat hy den neer wech ghegaen was. Maer doen die verspiger stont bi den keyser, doen begonstet over midder nacht te gaen omtrent twee uren, so die somersche nachten cort sijn. Die keiser nam .xx. duysent mannen, ende hi liet die ander daer buten der stadt in die orden staen besiden den berch, oft si den berch over ghecomen hadden dat si dan verlaecht⁵ ende in die valle gheweest hadden. Aldus so leyde die verspiger den keiser met sinen volcke den selven wech in die hi ghegaen hadde, so langhen tijt tot dat si om den berch waren daer die honden laghen, daer si ter stont inden hoop sloeghen ende riepen met luyder stemmen: “Griecken! Griecken!”

Die Sarasinen dat horende, waren verslaghen⁶ ende seer tonvreden. Die een liep [16rb] hier om sijn gewer ende die ander daer. Mer eer si haer ghewer consten ghecrijghen, so sloeghen die kersten heeren wel .vi. duysent doot ende namen die edelste ghevanghen.

1. gheen: de andere

2. tuch: wapenrusting

3. ghewer: wapen

4. Vorsterman 1516: mater (perseveratie)

5. verlaecht: in een hinderlaag

6. verslaghen: verrast

Die coninghen werden metten gheruchte wacker ende vraechden wat dinghe datter was.

Die honden seiden: “Het sijn die van Griecken. Si slaent al doot!”

Die twee coningen waren vervaert, ende si weken nae dander heyr daer die coninc Caspus lach. Die keyser met sinen volcke ghincker mede door, ende si sloegent al doot dat si vonden, ende staken dat vier in die tenten ende logijsen ende lietense staen barnen. Doen alle die ander heren dat saghen die daer laghen bi den soudaen, so schoten si aen haer wapenen ende bliesen haer hornen ende basunen.

Die keiser hoorde dat gheruchte, ende hi seyde: “Kinderen, wi hebben eeren ghenoech. Laet ons vertrecken in tijts, want den dach comt aen, ende si sijn alle in roeren.¹ Ooc hebben wi hem lieden schaden ghenoech beraden² ende ghedaen desen nacht, want si hebben vele dooden ghelaten ende al haer tenten verbrant. Aldus so laet ons rijden met onsen ghevanghen bi ons ander volc! Dat is ons tsekerste. Ende si sullen qualiken desen wech vinden die wi passeren, mer sullen willen over den berch comen. Ende eer si dan over sijn, so sullen wi allen met onsen gevanghen sijn in die stadt van Constantinobele mit behouwender³ reyse.”

Des keisers mannen van wapenen die warens wel te vreden. Ende aldus reden si heymelic besiden den berch omme tot dat si quamen aen dander volck dat daer in dorden⁴ stont, hem lieden verwachtende, diese blijdeliken ontgingen. Aldus reden si gelijk⁵ weder om nae die stadt, daer si uut comen waren.

Die wakers [16va] op der mueren saghen den standaert vanden keiser, dies si seer blijde waren. Ende ooc saghen si veel heydenen, ghebonden aen malcanderen, comende voor theyr nae die stadt. Sy ontsloten die poorten, ende si lieten den keyser met sinen state vriendeliken in ende met groter werden.⁶

1. in roeren: op de been

2. beraden: berokkend

3. behouwender: veilig

4. dorden: slagorde

5. gelijk: samen

6. werden: eerbetoon

Eresebia, des keyser's dochter, ende Margrieta die quamen metten heeren vander stadt den keyser te ghemoete, ende si hieten hem vriendeliken willecome mit groter blijschapen ende vruechden. Die keyser dancte hem lieden seere ende hi schanc sijn dochter ende Margrieten vier gevanghen heren. Die een was die amerael van Babilonien, die ander die avystant van Palerne, die derde die amerael van Cordes, die vierde was F[la]uskes neve, Corsabrin. Dese viere waren hem beyden ghesconcken vanden keiser ende van tghemeen heyr. Si dancten den keyser ende alle die ander herteliken seer. Ende daer nae so reedt elck tot sinen logijse ende herberghen waert om te rusten ende goede chiere te maken, want si vermoyt waren.

Die keyser ende sijn edele reden te hove bi sijnder dochter ende Margrieten, ende daer maecten si goede chiere, ende die vier ghevanghen met hem. Mer die ander gevanghen waren all[e]n¹ gheleyt in eenen torre, daer si bewaert² waren. Die keyser ende sijn heren dancten God almachtich vander victorien die hem lieden gheschiet was, ende si hadden tghewin ende die overhant, mer die payienen ende die heydensche honden hadden den schaden.

1. Vorsterman 1516: alleen — idem in Cock 1544.

2. bewaert: in verzekerde bewaring gesteld

op der mueren saghen den standaert vanden keiser, dies si seer blijde warē en ooc saghē si veel heydenē ghebonden aen malkanderen comende voort heyt nae die stad. Sy ontsloten die poorten, en si lieten den keiser met sinen state vniendeliken in en mer groter werde. Eresebia des keisers dochter en margrieta die quam metten heere vander stad den keiser te gheuoete, en si hietē hē vniendelikē wille come mit groter bliscchapē en vrucheden. Die keiser dancē hē lieden seere en hi schanc sijn dochter en margrieten vier geuanghē herē, die een was die amerael vā babilonien, die ander die aghstant vā palerne, die derde die amerael van cordes, die vierde was salufkes neue corsabim. Dese viere waren hē heyden ghesconckē vande keiser en vā tghemeen heyt. Si dancē den keiser en alle die ander herte liken seer, en daer nae so reedt elck tot sine logise en herbergheil waert om te rustē en goede chiere te maken, wāt si vermoyt waren. Die keiser en sijn edele reden te houē bi sijn der dochter en margrieten, en daer maere si goede chiere, en die vier geuanghē met hē, mer die ander geuanghē warē alleen ghelept in enen toere daer si bewaert warē. Die keiser en sijn heren dancē god almachtich vander victorien die hē lieden gheschiet was, en si hadde tghewin en die ouerhant, mer die papienē en die heydenliche hondē hadden den schaden.

Hoe die heydenen beclaechden den schade die si hadden vande keiser vā grieken. En hoe ersijtes en heyden die vergaren sullen bi venus berch.

Dat lxxxij. capittel.

As die keiser en al sijn edele aldus in rustē warē en in groter bliscchapen, en dat by der victorie die hē gheschiet was, so was die soudaē carodos vā babilonien seer conuedē en dat door die schade en lachtere dat hē die keiser beraden hadde, hi woer bi alle sijn godē en mametterijen dat hijt wickē soude. Die twee geulichte coningē beclaechdē die schade vā haren volcke, en die schade dat alle haer tentē en pauwelioenē verbant waren, en elc beual den ander dat si die doden ter aerden doen souden, en dat om des stancr wille dat also ghedaen was. Die soudaen en die heere hieldē raet om weder te crūgē die geuanghē die geuanghē warē die vier machtighe princen, en si ordinerden enen heraut die si sendē soude aendē keiser vā constantinoble, oft hise soude wilen raentsoeneerē, en nemē gheits en goets ghenoech daer af. Aldus ordinerden si enē brief, en gawe dē brief den heraut om te draghen in die stad vā constantinoble aenden keiser, en aē alle sijn edele. Die heraut nam dē brief ende hi seide, mijn heeren ic saelt gaerne doē, belicft v pēt anders. Die soudaen sepe neent, dan dat hy ons antwoorde sende van dien brief, wat hi doen oft laten wilt, en daer mit liep die bode nae die stad vā constantinoble, daer hi niet verre af en was, ende hi vandr onderweghē veel vā sinen volcke doot ligghe, dat die griekē ghedaen hadden, daer hy seer droeue om was, al glaghende quā die bode voor die stad daer hy in liep. Die wakers vander stede vnaechdē waer hi wilde wesen, die bode antwoorde en seide bi den keiser, ic come vande soudaen vā